

Läroplanskoppling
finns på sista sidan

Lärarhandledning

Fördjupade nyheter

Längd: 23 min

Ålder: Från 15 år (G)

Ämne: Samhällskunskap 1a2,
1b

Språk: engelska, italienska,
holländska, franska

Produktionsland:
Italien, 2020

Svensk distribution:
Cinebox, 2020

Ansvarig utgivare:
Ann Nordström

Filmnr: EDU0249

Nyckelord

journalistik • nyheter
annonsfinansiering
klicknyheter • clickbait
public service • sociala medier
trovärdighet • oberoende
medier • källkritik • källkoll

Vad händer när uppfattningar om vad som händer i världen är så olika att människor inte kommer överens? När verklighetsuppfattningar är väsensskilda kan politiska klyftor och konflikter frodas och förvärras. Många tar inte längre del av gemensamma nyheter som bearbetats av kunniga journalister via stora nyhetskällor på TV och i dagstidningar.

I stället drivs nyheter ofta via internet av privatpersoners tankar och åsikter. Många har inte ens kontakt med oberoende journalistik eller är kritiska till journalistik, journalister, forskning och vetenskap. I stället litar de på information från sociala medier där privatpersoners åsikter enkelt delas och gillas. Även medier har återupprepat alternativa fakta och konspirationsteorier utan reflektion och källkritik för att jakten på klick styr. I denna film berättar ett antal journalister om hur de nu startar eget för att få bättre arbetsvillkor och samtidigt kunna återupprätta förtroendet för en relevant och oberoende nyhetsrapportering.

Referat

Filmen inleds med ett antal journalister som berättar om sina förväntningar på yrket innan de började arbeta. Därefter svarar olika personer på frågor om sitt förtroende för journalister och medier. De flesta lyfter fram sociala medier som sin främsta informationskälla, varpå detta faktum senare problematiseras.

Den amerikanska journalistikprofessorn Peter Laufer introducerar sedan begreppet "slow news" som förklaras handla om hastighet, informationsmängd och källkritik. Tre faktorer som är tätt sammanlänkade. För att information skall kunna kallas relevant behöver informationsflödet vara selektivt och därmed långsammare än snabba klicknyheter. Som situationen ser ut i dag hinner många redaktörer och ansvariga utgivare aldrig gå igenom allt som publiceras

och får istället nästan uteslutande jobba med att maximera antalet klick då annonsintäkter har ett samband med antalet besök och klick. Det leder till att journalistikens integritet urholkas då färre nyheter faktagranskas, vilket i sin tur leder till ett minskat förtroende från läsarna.

Ytterligare experter uttalar sig om sociala medier och varför motstridiga och falska

forts.

uppgifter sprids. Det framförs att spridning av falska uppgifter i PR-syfte inte är något nytt fenomen. Det har funnits länge och av det skälet satsade de västliga demokratierna efter andra världskriget på public servicekanaler för att alla människor skulle nås av en oberoende och pålitlig källa, som en motvikt till den PR som pumpats ut under kriget.

En av personerna som intervjuas berättar att han har levt på att sprida desinformation och förklarar hur det går till när något påhittat förvandlas till något trovärdigt. Den största anledningen till att delningen av ej faktagranskad information ökat är att det för många medier endast har varit klick som räknas. När en spektakulär nyhet får fäste utan att någon källkritisk granskning har skett är det oftast redan försent. För att kunna komma från problemen blir slutsatsen att journalisternas arbete inte kan mätas i antal klick. Annars urholkas journalistiken och tappar sitt värde och på sikt läsare. För att råda bot på det har flera journalistgrupper i flera länder startat eget och kunnat överleva via crowd-funding och abonnerande läsare som efterfrågat fördjupade nyheter och sammanhang. Besök görs på redaktioner som lyckats få abonnerande kunder och därmed slipper klicknyheter och annonsintäkter. På en av dem liknar en journalist klicknyheter med vädret idag, medan långsamma eller fördjupade nyheter liknas vid klimatet, det vill säga hur månaders väder övergripande kan beskrivas.

Filmen avslutas med en redaktör som säger att en nyhet är en extraordinär händelse som skiljer sig från vardagslunken och att det därför inte går att få en rättvisande världsbild endast med hjälp av till exempel TV-nyheter. Vem skulle våga gå ut i så fall frågar han retoriskt. Enbart sådana nyheter ger en mycket mörk världsbild.

Arbeta med filmen

Fördjupade nyheter

Före filmvisning

Gå igenom begreppen, public service, oberoende medier, annonsfinansiering, fake news, slow news, klick, klickbaits, propaganda

Aktivitet Fakta eller fake news?

Diskutera följande frågor i grupper om 4-5 st. Gör en lista och redovisa sedan gemensamt vad de olika grupperna kommit fram till:

- Hur får du information och nyheter? Gör en lista på olika sätt, t.ex. olika sociala medier, vilka tidningar/tvprogram/radioprogram etc. Glöm inte att ta med om du fått höra nyheter från någon vän, föräldrar, annan vuxen eller i skolan.

Frågor efter filmvisning

1. Hur avgör du vad du kan lita på när du läser något i sociala medier?
2. Hur ser du på journalistik, vad tänker du att en journalist gör?
3. Påverkar jakten på klick den som producerar information, i så fall hur?
4. Kan det faktum att journalister jagar klick få konsekvenser för dig som mottagare, i så fall på vilket sätt?
5. Kan medier som finansieras av annonser påverkas av annonsköparna? I så fall hur?
6. Vad krävs för att medier ska kunna vara oberoende med innehållet som publiceras? Varför är det viktigt?
7. Vad innebär det att vara källkritisk?
8. Kan påhittade nyheter skada ett demokratiskt samhälle? I så fall hur?
9. Om du använder sociala medier, vad ser du i ditt flöde? Varför tror du att ditt flöde ser ut som det gör?
10. Finns det fler anledningar att sprida des-information än att tjäna pengar? I så fall vad?

Arbete efter filmen

Jämför flöde i sociala medier

- Gör ett experiment och låt eleverna jämföra flöden i sina sociala medier och sökresultat med varandra, uteslut träffarna som är reklam och det från Wikipedia. Bestäm ett antal sökord som är dagsaktuella och gärna polariserade som exempelvis invandring, köttkonsumtion, vinst i välfärden, feminism eller terrordådet 6 januari i USA.
- Be eleverna använda de tre första träffarna de får för att sedan återberätta om det aktuella ämnet. Låt sedan eleverna jämföra den information som de fått fram sinsemellan. Vissa kan ha fått fram exakt samma länkar medan andra får fram helt annan information. Be eleverna rangordna sina källor i trovärdighetsordning för att sedan granska dem tillsammans och försök avgöra huruvida rangordningen stämde. Alternativt, välj ut några av källorna för en källkritisk granskning som eleverna antingen kan göra enskilt eller i grupp.
- Sök upp två olika källor med olika politiska åskådningar till exempel Timbro och Dagens Arena och använd dig av en fråga, exempelvis vinster i välfärden och be eleverna att göra jämförelser mellan texterna och svara på frågor om hur information, fakta och slutsatser kan vara så olika.

Exempel på länkar:

<https://timbro.se/smedjan/vinsttak-valfarden-ar-majoritetens-tyranni/>

<https://www.dagensarena.se/innehall/har-ar-ideologin-och-historien-bakom-vinster-valfarden/>

Arbeta vidare:

Debattera om staten bör ge stöd till Wikipedia eller inte

- Läs debattartikeln där Jonas F Ludvigsson, professor i medicinsk epidemiologi och biostatistik, Karolinska institutet, skriver att ett oberoende Wikipedia behövs i en tid av polarisering och en relativisering av fakta:

Arbeta med filmen

Fördjupade nyheter

Arbete efter filmen, forts

<https://www.dn.se/debatt/stod-till-wikipedia-viktigt-for-sverige-som-kunskapsnation/>

- Läs sedan repliken av Nina Wormbs, professor i teknikhistoria med inriktning mot informationssamhällets infrastruktur, KTH: "Staten bör hålla sin hand borta från Wikipedia"

<https://www.dn.se/debatt/staten-bor-halla-sin-hand-borta-fran-wikipedia/>

- Låt elever förbereda en debatt om ämnet och dela in klassen i grupper om fyra och låt hälften av grupperna skriva ned argument för den ena artikeln och hälften skriva ned argument för den andra. Välj sedan ut fyra frivilliga elever och en samtalsledare och låt två elever företräda respektive åsiktsfalang och debattera framför klassen:
- Bör staten ge stöd till Wikipedia? Varför eller varför inte?

Sök vidare

Fördjupade nyheter

Länktips

Dokumentärer:

Konspirationernas förenta stater är en dokumentär om hur fake news och konspirationer kan påverka både den enskilda människan och makteliten.

<https://www.svtplay.se/video/28102936/dokument-utifran-konspirationernas-forenta-stater>

Kampanjen mot klimatet är en dokumentär om hur oljebolagen med hjälp av egna forskare sprider desinformation om klimatförändringar.

<https://www.svtplay.se/video/27683985/kampanjen-mot-klimatet?start=auto>

Konspiration 58 är en film som är gjord som en fejkad dokumentärfilm, dvs den låtsas vara en dokumentär. I filmen framför en man sin teori om att fotbolls-VM 1958 aldrig ägde rum och detat varvas i filmen med arkivbilder och intervjuer med individer som var med och spelade matchen 1958. Den absurda filmen kan sägas förlöjliga konspirationsteorier.

Läs mer om filmen här https://sv.wikipedia.org/wiki/Konspiration_58

<https://vimeo.com/14986253>

Artiklar:

<https://www.su.se/nyheter/s%C3%A5-undviker-du-fake-news-i-coronatider-1.518701>

<https://www.newyorker.com/culture/annals-of-inquiry/the-urgent-quest-for-slower-better-news>

<https://www.dagensanalys.se/falska-nyheter-sprids-snabbare-an-fakta/>

Bra länkar:

Om konspirationsteorier
Europakommissionens information om vad som kännetecknar en konspirationsteori:

https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/coronavirus-response/fighting-disinformation/identifying-conspiracy-theories_sv

Källkritik Statens medieråd, enkel övning i källkritik och förhållningssätt:

<https://statensmedierad.se/mik/vemskamantropaomattlitapainformation.1873.html>

<https://statensmedierad.se/larommedier/kallkritikvemvadvarfor/kallkritikenutmaning.422.html>

Filmtips

Wikipedia – hur fungerar det?

Läroplanskoppling

Fördjupade nyheter

Filmen *Fördjupade nyheter* passar bra för undervisning i ämnet samhällskunskap i gymnasiet. Nedanför finns förslag på kursmål från Gy11, se www.skolverket.se.

Samhällskunskap gymnasiet syfte, Gy11

- Undervisningen syftar till att stärka elevens förmåga att söka, kritiskt granska och tolka information från olika källor samt värdera källornas relevans och trovärdighet.
- Dessutom ska undervisningen bidra till att skapa förutsättningar för ett aktivt deltagande i samhällslivet. Ett komplext samhälle med stort informationsflöde och snabb förändringstakt kräver ett kritiskt förhållningssätt och eleverna ska därför ges möjlighet att utveckla ett sådant. Det omfattar förmåga att söka, strukturera och värdera information från olika källor och medier samt förmåga att dra slutsatser utifrån informationen.

Centralt innehåll Samhällskunskap gymnasiet kurs 1a1 50p

- Maktfördelning och påverkansmöjligheter i olika system och på olika nivåer utifrån olika demokratimodeller och den digitala teknikens möjligheter. Digitalisering och mediers innehåll samt nyhetsvärdering när det gäller frågor om demokrati och politik.

Centralt innehåll Samhällskunskap gymnasiet kurser 1a1 50p, 1b 100p, 2 100p, 3 100p, internationell ekonomi 100p, internationella relationer 100p

- Källkritik. Metoder för att söka, kritiskt granska, värdera och bearbeta information från källor i digital och annan form.

Centralt innehåll Samhällskunskap gymnasiet kurs 1a2 50p, 1b 100p

- Mediers och informationsteknikens roll i samhället. Deras möjligheter att påverka människor och samhällsutvecklingen samt de möjligheter de ger människor att påverka.

Centralt innehåll Samhällskunskap gymnasiet kurs 1b 100p

- Möjligheter och utmaningar med digitaliseringen när de gäller frågor om demokrati och politik.